

LITERARNA OBDOBJA V EVROPI

-ANTIKA GRŠKA KNJIŽEVNOST (8.pr.n.št. – 5.st.n.št.)

*arhaično obdobje 8 – 5 st.pr.n.št. Homer

*klasično obdobje 5 st.pr.n.št. – 4 st.n.št Sofoklej

*helenistično obdobje 4 – 5 st.pr.n.št.

RIMSKA KNJIŽEVNOST (240 pr.n.št. – 476 n.št.)

*predklasična doba 240 – 81 pr.n.št.

*zlati in srebrni vek 81 pr.n.št. – 117 n.št.

Vergil in Petronij

-SREDNJEVEŠKA KNJIŽEVNOST 476 – 1492

Dante Aligheri (Božanska komedija)

-RENEŠANSA 16.stoletje (v ITA 14 & 15.st)

Miguel Cervantes (Don Kihot)

-BAROK IN KLASICIZEM 17.stoletje

Molere (Tartuffe)

-RAZSVETJLENSTVO 2.polovica 17.stoletja & 18.stoletje

Daniel Defoe (Robinson Crusoe)

-ROMANTIKA 1800 – 1830

Puškin (Jevgenij Onjegin)

-REALIZEM 1830 – 1870

Gogelj, Tolstoj

-NATURALIZEM 1870 - 1900

Emil Zola

-NOVA ROMANTIKA 1850 - 1920

Oscar Wilde, Anton Pavlovič Čehov

-MODERNIZEM 1900 - 1975

Avantgarde(smeri): FUTURIZEM, KUBIZEM, DADAIZEM, NADREALIZEM

Franz Kafka

LITERARNA OBDOBJA V SLOVENIJI

-SREDNJI VEK 10.st. – 1.polovice 16.st.

*cerkvena književnost (slovensko pisemstvo) 1000 – 15.st. Brižinski spomeniki

*ljudsko slovstvo(pesmi, pravljice, basni)

-REFORMACIJA ALI PROTESTANTIZEM 1550 – 1595

Primož Trubar, Jurij Dalmatin

-PROTIREFORMACIJA IN BAROK 17. – 18.stoletje

Janez Vajkard Valvasor, Tomaž Hren

-RAZSVETLJENSTVO 2.polovica 18.st. – 1.polovica 19.st.

Žiga Zois, Valentin Vodnik

-ROMANTIKA 1830 – 1848

France Prešeren, Matija Čop

-REALIZEM 1848 - 1899

Janko Kersnik, Ivan Tavčar

-SLOVENSKA MODERNA 1899 – 1918

Ivan Cankar, Oton Župančič

-EKSPRESIONIZEM 1918 – 1930

Srečko Kosovel

-SOCIALNI REALIZEM 1930 - 1941

Prežihov Voranc

-MODERNIZEM 1950 - 1975

Janez Menart

-POSTMODERNIZEM 1975 -

Feri Lainšček

LIRIKA:

Lirika (izpovedna dela) zajema leposlovna dela, v katerih avtor izpoveduje svoja čustva ali občutke. Večji del lirike predstavlja pesništvo, proznih lirskih del skoraj ni (črtica).

je epigonska, izpoved je neposredna, povzame izročilo romantike, verz in ritem sta nova, jezik je zvočen in pomensko bogat, najdemo novoromantično čustvenost

EPIKA

Epika (pripovedna dela) zajema leposlovna dela, v katerih avtor pripoveduje neko zgodbo, neko dogajanje. V epiko sodi dejansko celotna proza in nekatere pesniške oblike.

- pojavlja se novoromantično pripovedništvo
- pojavi se dekadencijska proza in tudi simbolistična proza, a simboli niso težki, nejasni
- razpon tem in motivov je zelo obsežen
- vprašanja izseljenosti, položaja ženske, vojne, smrti, revolucije, vloge umetnosti, umetnika,...

DRAMATIKA

Dramatika zajema leposlovna dela, ki prikazujejo dogajanje. Namenjena so zlasti dramski uprizoritvi (v gledališču, na radiu ...).

- se močno razvije
- prinese vse dramske zvrsti
- dramatika z Ivanom Cankarjem doseže nivo z ostalimi narodi

SLOVENSKA MODERNA

1899 - 1918

Izraz moderna izhaja iz besede modernus, kar pomeni nedaven, sodoben ali sodobna. V literaturi se je pojavil leta 1899, ko sta izšli dve pesniški zbirki: Cankarjeva Erotika in Župančičeva Čaša opojnosti. Pojavili so se nove teme, novi motivi, novi izrazi in nova mišljenja. Še vedno se je pojavljala tradicija romantike, zgledovali so se po Heineju, Prešernu ter ljudskem slovstvu. Moderna je razvila vse tri književne vrste: liriko, epiko, dramatiko.

Na Slovenskem se začnejo uveljavljati **nova romantika, dekadenca in simbolizem**. Po sodbi nekaterih je bila naša moderna po svojem bistvu najbližja novi romantiki, zato jo imenujejo po nji.

Njeno trajanje ponavadi začnemo z letom 1899, ko so izšle prve Cankarjeve in Župančičeve knjige, končujemo pa z letom 1918, ko umre Cankar in se konca prva svetovna vojna. Seveda nekateri pesniki in pisatelji moderne ustvarjajo se naprej.

PREDSTAVNIKI: Ivan Cankar, Oton Zupančič, Dragotin Kette, Fran Saleški Finžgar, Josip Murn Aleksandrov

MODERNIZEM

1900 - 1975

Literarno obdobje književnosti, ki nasprotuje klasični/tradicionalni književnosti (realizmu, naturalizmu,..)

Značilnosti:

- *estetika grdega (prikaz nelepega, nemoralnega, šokantnega,..)
- *nemimetičnost (briše se logika zunanjega sveta)
- *zasledovanje dogajanj v podzavesti, v duševnosti

Jezikovne značilnosti:

- *kršenje slovničnih pravil
- *nelogični stavki
- *uporaba neumetniških zvrsti (žargon, vulgarizmi,...)

AVANTGARDE:

- skupine umetnikov po 1910 z lastnim programom
- skupine skrajnih modernistov
- zavračanje tradicionalnega pojma lepote
- razbijajo logiko lepote

PREDSTAVNIKI: Franz Kafka, Janez Menart,

EKSPRESIONIZEM

1918 - 1930

(smrt I.Cankarja - začetek 1.sv.vojne)

Značilnosti:

- *kontrastne barve
- *vsebinski kontrasti
- *deformirana stvarnost
- *izraz notranje stiske
- *potreba po prerodu posameznikove duše in skupnosti

Značilni motivi

- *človekova notranja stiska
- *propad evropske civilizacije
- *konec sveta/človeštva
- *preporod človeške duše
- *revolucija

PREDSTAVNIKI: Srečko Kosovel, Miran Jarc, Ivan Pregelj, Slavka Grum

LITERARNE ZVRSTI:

Dramatika (poudarek na sceni..gledališča) , lirika in epika(manj kot lirike, nekaj črtic in novel)

/ drama, poezija, proza

SOCIALNI REALIZEM

1930 - 1950

V ospredju mali človek (delavec, kmet): ta na družbeno dogajanje ne more bistveno vplivati, njegova sreča pa je odvisna od družbe. Zaradi družbene neenakosti ne mora uresničiti svojih želja in ciljev v življenju. Je moralni in etično odgovoren (ponavadi tudi veren).

Avtorji ob pereča družbena vprašanja postavijo še vprašanje slovenskega jezika in narodne zavesti, saj vsi prihajajo iz obrobni slovenskih dežel.

PREDSTAVNIKI: Lovro Kuhar/ Prežihov Voranc, Ciril Kosmač, Miško Kranjec, France Bevk,

LITERARNE ZVRSTI in VRSTE: roman, povest, novela (<- epika), dramatika razvota v manjši meri, lirike zelo malo zaradi neprimernosti snovi.

Dragotin Kette: NA TRGU

NA TRGU

Noč trudna
molči,
nezamudna beži
čez mestni trg luna sanjava.
Vse v mraku
mirnó,
na vodnjaku
samó
tih vetrc z vodoj poigrava.

Vodice
šumé
in rosice
pršé
brez konca v broneno kotanjo;
brezdanj je
ta vir,
šepetanje,
nemir,
brezkončna, kot misli so nanjo.

Pa blizi
ni cest,
ah, v Elizij
do zvezd
ne morete kaplje šumeče.
In smele
željé
do Angele
mojé
hitite zaman hrepeneče ...

Noč trudna
molči,
nezamudna
beži
čez mestni trg luna sanjava,
ki ruši
pokoj
moji duši
nocoj,
brezskrbno pa deklica spava.

Dragotin Kette: NA TRGU

OBNOVA:

Pesnik v tihi, jasni noči sam stoji na trgu ob vodometu pod Angelinim oknom. Želje njegovega srca se dvigajo do okna, za katerim spi Angela, vendar je ne dosežejo. Pesnikove želje so podobne vodnim kapljam, ki se dvigajo v želji, da dosežejo nebo, pa onemoglo padajo nazaj v bronasto kotanjo. Pesnikove misli se prav tako zaman poganjajo proti Angeli.

PODOKNICA- je pri trubadurjih izraz za posebno obliko večerne pesmi, ljubezenska pesem, ki jo fant poje svojemu dekletu ob spremljavi kitare in kakega drugega glasbila, pod njenim oknom.

TEMA- ljubezenska

IDEJA- Izhajal je iz svojega življenja. Saj je bil nesrečno zaljubljen, v žensko, ki je bila zanj nedosegljiva.

Kako je predstavljen trg? (impresionizem: Slog impresionizma želi čimbolj neposredno posredovati čutne vtise, predstave, razpoloženja, slučajne in bežne čustvene vzgibe in enkratna čustvena stanja hkrati pa istočasno zanemarja sklenjen in dosleden opis zunanjega dogajanja. Zaradi njegove splošne razširjenosti v času *fin de siècle* (fr. konec stoletja; sinonim za dekadenco, pa tudi za celotno obdobje naturalizma in nove romantike) je mogoče videti v slogu impresionizma prehod med obema književnima smerema.)
(impresionizem branja stran 12)

SVOBODNI VERZ- ni vezan na neko vnašrej določeno metrično shemo, ampak svobodno razvršča naglašene zvoke. Število zlogov v posameznih verzih je različno.

Na trgu - povzetek:

- ena najboljši Kettejevih ljubezenskih pesmi
- snovno vezana na novomeško okolje
- je podoknica (serenada)
- ima posebne zvočne in kompozicijske učinke
- grafična ponazoritev KAPELJ (ena beseda v verzu)
- pesem ima okvir: 1 in 4 kitica sta enaki
- impres (vtis noči)
- zelo muzikaličen verz (evfonija): posebitev, trepetajoč ritem (neenako, tudi enobesedni verz, prestop rime)

Josip Murn Aleksandrov: PESEM O AJDI

PESEM O AJDI

Kakor bela grud
gorka od krvi,
mlade radosti
v cvetju ajda diši.

Že vsa polna medu
zacvetela je,
pala k nogam ko v snu
ji čebela je!

Grud prostrana jo
napojila je,
z božjo pomočjo
vase skrila je.

Zdaj stoji, diši,
na daljave blešči,
ko golob mi upira
v svet rdeče oči.

Kadar klas šumi,
kmet počije se,
kadar ajda diši,
ji odkrije se!

Plača za ves trud
z medom kdo, s krvjo?
Ktera druga grud
nežna je tako?

Ah, že skoro bo prišla
mrzla in hladna -
na ves svet
legla je čarovnica.

Josip Murn Aleksandrov: PESEM O AJDI

RAZLAGA PO KITICAH:

1. ajda + prsi: je bela, gorka (vroča, topla) od krvi, rdeča, diši, v cvetju (mladosti)
2. ajda: cveti, je sladka, polna medu, pride nanjo čebela
3. ajda + prsi (grudi): čebelo – napoji ajda; pesnika – omamijo prsi, vase skrije
4. ajda: rdeča ajda – rdeče golobje oči
5. ajda: kmet nima dela, ko ajda zori, ko cveti, se ji kmet odkrije (iz spoštovanja)
6. pesnik se sprašuje kdo mu da več kot ajda (da mu: lepoto, duh, zrnje), povezana sta s krvjo (kmet + ajda), ajda je rdeča, pri kmetu pa je kri vezana na njegovo trpljenje (krvno povezana)
7. pesnik naenkrat namesto cvetočega polja zagleda čarovnico – smrt

PESEM O AJDI - POVZETEK:

- ena najboljših Murnovih pesmi
- v njej več motivov: čebela, kmet, čarovnica
- je tipična impresionistična pesem: polje cvetoče ajde je naredilo na pesnika vtis, predvsem čutni (erotični, manj čustveni), zato pesem pri bralcu aktivira čutila, zaradi tega je pesem polna barv, besed, ki aktivirajo sluh, tip, vonj
- to je tudi kmečka pesem: v njej je motiv kmeta, a ni to tipična kmečka pesem (ta navadno idealizira kmečko življenje, tu pa tega ni)
- pesem je tudi simbolistična: motiv čarovnice je simbol smrti
- pesem je tudi refleksivna – miselna, pesniku pade na pamet misel o smrti
- ideja: vsako, še tako razkošno življenje propade, se konča
- pesem je polna pesniških sredstev

Pesem spada slogovno med Murnove najbolj *impresionistične pesmi*. Impresionizem je razviden je iz uporabe barv, ki se prelivajo, poleg barvnega pa je prisotno tudi zvočno slikanje ter gibanje oziroma valovanje (Murnovski impresionizem, čigar značilnost je prevešanje iz impresije v refleksijo). Pesem predstavlja razkošje svetlobe, barv in vonjev. Posamezni pojmi v pesmi imajo simboličen pomen: zima – smrt, ajda – življenje, lepota. S tem je pesem blizu *simbolizmu*, ki je pripet na *novoromantično podlago* pesnikovega ponotranjenega čustvovanja.

V pesmi je prisotnih več pesniških sredstev: številni *epitetoni* (bela grud, grud prostrana), *primere* (kakor bela grud), *inverzije*, osrednji stilni prijem so *poosebitve* (ajda, čebela, grud, golob), *ponavljanja*.

ŽANRSKA KMEČKA PESEM- tema in motivi so namreč vzeti iz kmečkega življenja

- opeva naravno kmečko življenje
- navezuje se na ljudsko obredje (vera, vraže, vsakdanje opravilo kmetov, praznično razpoloženje ...)

- = pesem s kmečko motiviko
- ni preprosta pesem o kmečki idili, pač pa = impresija iz narave, s simboli, ki so napolnjeni s hrepenenjem po nedoseženem

MOTIVI-ajda-simbol življenja in lepote,ajda-čebela(erotika),čarovnica-simbol smrti,

TEMA-v življenje-smrt(bivanjska tematika),upodobitev dogajanja v objektivni naravi,katere del je tudi lirski subjekt->

IDEJA-simbolistična pesem:podoba življenja v naravi prerašča v simbol življenja(ajda)in smrti(čar.),imp

IMPRESIONISTIČNI SLOG-čutna upodobitev ajdovega polja-vid,tip,vonj,okus,omama,sluh(ajda-ženska,čebela-moški,pesnik)

ČAROVNICA - METAFORA - čarovnica > prerašča v simbol smrti, ki neizprosno zaznamuje človeška življenja

Oton Župančič: Z VLAKOM

Njeno osrednje sporočilo je prošnja domovini, pesnikom, pisateljem naj izražajo ljubezen do domovine.

TEMA- domovinska

Pesem je LIRSKA in IZPOVEDNA, je ODA oz. hvalnica domovini.

Zunanjega dogajanja je malo, le odhod in premikanje vlaka. Drugo je vse prikaz domače pokrajine skozi oči in občutenja odhajajočega človeka, ki ljubi domovino. Topla misel ovija podobe domače zemlje, čustveno se posveča lepoti planin in si želi da bi ga one in zvezde spremljale v tujino in da bi se domovina razširila v neskončnosti. V pesmi vsako kitico prekine ponavljajoči se verz – pošastno sopihajoč vlak... - ki ga kruto opominja na neizbežno in neizogibno ločitev od domovine. Ob tem se zave svojega poslanstva, domovino prosi naj ga navdahne za veliko in lepo pesem, s katero bo izrazil svojo ljubezen do nje, hkrati pa bo to ljubezen vzbudil tudi v rojakih. Ta misel je osrednje sporočilo.

Pesem je polna stilnih sredstev: primere (pošastno sopihajoč...), poosebitve (boječe se hiše stiskajo), okrasne pridevke, zamolke (...), onomatopoijo (zažvižgal, pošastno), pretiravanje (src milijon), vzklík (kam, misel)... Veliko vlogo imata tudi ponavljajoča se verza, saj nastopata v vlogi refrena s čimer pesnik zbuja čustveno enotnost skozi celotno pesem. Župančič uporablja tudi svobodni verz, kitice so različno dolge, prav tako verzi. Ta oblikovna razgibanost je odsev vsebine, glavni izrazni dejavnik pa je ritem, ki se taki obliki prilega in izraža razgibanost.

Rime so nedosledne in neurejene, čeprav lahko vidimo notranjo rimo (ponavljajo se med seboj ujemajoče besede): kažvižgal je vlak skozi mrak... Te rime v bralcu zbuja čustveno tesnobo, ki jo pesnik občuti ob slovesu od domovine.

ONOMATOPIJA- Sličnoglasje ali onomatopoiija (grš. onoma = ime, poieo = delam) je posnemanje naravnih glasov, ki se doseže z uporabo primernih črk. Že v navadni govorici mnogo besed posnema naravne glasove, na primer boben, kukavica, mrmranje. Pesniki pa se spretno poslužujejo ne samo soglasnikov, temveč predvsem samoglasnikov, ki skoraj neopazno ustvarjajo kažželeni učinek. Vsak samoglasnik namreč izraža določen občutek. Poudarjeni ali ponavljajoči se a vzbujata občutek nevarnosti in nemoči (strašan, močan namesto strašen in močen, pa tudi poplava, vihar, katastrofa). Pri zaporedju glasa e se nas polasti negotovost, bodisi v negativnem pogledu (nesrečen, spremenjen) kot tudi v pozitivnem (presenečenje, nezrel). Prepogosta uporaba glasa i neprijetno vpliva na bralca, ker pomeni neko zbadanje in celo tragedijo (vik in krik, ironija, pa tudi kri, krvi). Glas o je tipičen pri žalosti (joj, pokojni, otožen). Še bolj poudarja tegobo in sploh vse neprijetne občutke glas u (hud, trud, luknja, brus).

SLOG-

Ivan Cankar: MARTIN KAČUR

OBNOVA -Kačur hoče še naivno in zaneseno delovati, zato osnuje bralno društvo: za izobraževanje kmetov in delavcev: to je v nasprotju z zaostalimi in konzervativnimi razmerami v kraju – zameri se šolski, posvetni in cerkveni oblasti (nadučitelju, županu+župniku) za kazen je prestavljen v Blatni dol. Tu gre Kačurjeva pot še navzdol: oženi se, v zakonu ni zadovoljen, v desetih letih se zapije, otopi in opusti misli na razsvetljevanje ljudstva. Preseli se v Laze: je na tleh, žena ga vara, najljubši otrok mu umre, se napije, omahne na kamen in se ubije. Podoben Jermanu iz Hlapcev: podobna usoda. Je neuspešen borec, slabotnež, sanjač, ki se nesebično bori za uresničenje svoje zamisli, toda za vladajočo družbo ta ni sprejemljiva. Univerzalni lik izobraženca, ki se bori za napredek in pri tem propade. Kačur se v sebi zlomi, ker nima več dovolj notranje trdnosti, postane šibak, okolje je napadalno, grobo, surovo, pri tem pa nima nobene opore. Nesrečnost nas pretrese.

POVEST - je daljše (srednje dolgo) večinoma prozno literarno delo, ki je umetniško manj pomembno. Opisuje predvsem zunaje dogodke, v katerih nastopa več oseb, vendar pa pisatelja zanimata zlasti ena ali dve osebi, toda niti v življenja teh se ne pogloblja. Tudi narava ni važna, vsa pripoved je usmerjena na zgodbo samo. Povest je napisana preprosto in nazorno. Konec je predvidljiv in navadno srečen.

OZNAKA KAČURJA- Martin Kačur – primerjamo ga lahko z Antigono, oba sta želela nekaj boljšega, vsem sta želela le dobro a ju niso razumeli in na koncu sta oba tudi umrla. Martin je osebno nemočen, povest predstavlja krivičnost družbe, ki ji junak ni kos. V taki družbi nekateri ljudje vedno ostanejo na dnu, nekateri se vzpenjajo, ker so hlapčevski in oportunistični. Ko so na vrhu, izražajo lažno rodoljubje, postavljajo se za vodnike naroda. Kačur je želel neuke ljudi izobraziti, oni pa želje po znanju in razgledanosti niso imeli.

OZNAKA FERJANA- najprej pijanec, nekdo ki raje pije kot pa da bi delal ali se boril za boljši svet,na koncu pa pobere vso slavo, ki je pravzaprav pripadala Kačurju

Ivan Cankar: ZA NARODOV BLAGOR

OBNOVA:

Komedija se začne sredi Mrmoljevega slavnostnega nagovora ob Grozdovi šestdesetletnici. Na to slavje so povabljeni vsi krajevni veljaki, ki povzdigujejo Grozdova dejanja za narodov blagor. Tedaj pa nastopi nasprotnik, žurnalista Julijan Ščuka, ki nasprotuje njihovim puhlicam/govoričenjem. Vse skupaj pa se še bolj zaplete, ko v mesto prispe bogat tujec - Gornik. Zaradi tekmovanja njegove naklonjenosti se "ljudstvo" razdeli v dva tabora. Vsak tabori, ki ga vodita Grozd in Gruden, skušata pridobiti Gornika na svoj način - Grozd je skušal pridobiti Gornika dobiti z Matildo, Grudnovka pa ga je skušala Gornika zapeljati.

Nobeni strani ga ni uspelo dobiti, a kmalu se po mestu razširile besede, da bo Gornik zasnuvil Matildo. Izkaže se, da so bile govorice napačne - na srečo Kadivca in na žalost Grozda.

Gornik se odloči, da odide iz mesta v Moskvo, Pariz. H Grozdu prideta Grudna, ki sta pripravljena, da se zopet povežejo v eno stranko. Grozdu to sprva ni všeč, toda ko vidi, da je Gornik odšel, ko začne ljudstvo njegova okna razbijati in se zunaj oglasi sam Ščuka, ki ostro nastopil proti njemu in njim ter mu napove boj, Grozdu ne preostane drugega, kot da da Grudnu roko. Na koncu komedije Matilda in Kadivec odideta študirat na Dunaj.

KOMEDIJA- Komédija ali veseloígra (grško kōmōdíá < kōmos - slavje, bučni obhod + ōdé, aoidē - pesem, petje) je književna zvrst, ki uporablja komično in smešno dogajanje. Opira se na humor. Komedija je bila prvotno namenjena uprizarjanju v gledališču.

SATIRIČNA KOMEDIJA- satirična družba = kritična družba

PROBLEM KOMEDIJE: Nemoralnost politike

OZNAKA DVEH OSEB:

Gornik: ni mu mar za ljudi in ga skrbi le svoj mir, je brezobziren in spletkari, da bi dosegel kar želi

Ščuka: se bori za resnico in pravico, ni brezobziren, je pozitiven.

Ivan Cankar: KOSTANJ POSEBNE SORTE

OBNOVA:

Gre za zgodbo o fantastičnem kostanju, ki so ga hodili gledat in občudovat veliko število ljudi ter iz njega črpati ljubezen, mladost in nekakšno življenjsko energijo. Saj je bil ta kostanj rasel na grobnici se pravi na kosteh. Nekega dne pa je enooka Marjeta dobila idejo, da bi spodkopala stari kostanj saj je sanjala zlatega hroščka na deblu tega kostanja in verjela je, da če ga spodkoplje, da bo pod njim našla zaklad.

Osrednja ideja je ideja smrti iz katere raste življenje oz. šele smrt je pravzaprav pogoj za življenjsko moč. Hkrati pa lahko po zadnji opazki očitvidca bralec sklepa, da gre za vizionarsko prerokbo o času, ko ne bo »zmanjkalo« množičnih smrti. Črtica je bila namreč napisana iz krute izkušnje iztekajoče se prve svetovne vojne, ki jo je Cankar označil za največje zlo človeštva.

ČRTICA: Črtica je v književnosti modernistična oblika zelo kratke pripovedi, ki pripoveduje o enem samem dogodku ali drobnem doživetju. Prikazuje en sam dogodek, v katerem avtor ne opisuje zaporedja zelo natančno, ampak se bolj posveti čustvenemu razpoloženju glavne osebe. Tudi pri bralcu skuša doseči čustveno razpoloženje in v ta namen zelo občuteno prikazuje zunanje okolje.

IDEJA: zaupaj v življenjsko moč in vse tiste vrednote, ki jih simbolizira cankarjev kostanj. to pa so dobrota, ljubezen vztrajanje.

-ideja: iz smrti raste življenje., smrt je pogoj za življenje., idejo lahko razumemo tudi kot napoved, da še bolj množično smrti ki jo prinaša vojna, ali pa kot obljubo, da bo po vsem umiranju zmagalo življenje. torej je ideja črtice zaupaj v življenjsko moč in vse tiste vrednote, ki jih simbolizira cankarjev kostanj. to pa so dobrota, ljubezen vztrajanje.

KOSTANJ: je znamenje oz. simbol življenjske moči

BABNICA MARTJETA: popačen obraz: simbol strašne resnice kakršno prinese vojna.

POOSEBITEV: Poosebitev je način izražanja, ki obravnava živali, predmete in pojme kot osebe. Pisec jih poimenuje, se z njimi pogovarja, jim pripisuje človeške lastnosti.

Franz Kafka: PREOBRAZBA

OBNOVA:

Glavna oseba v noveli je *Gregor Samsa*. Po poklicu je trgovski potnik in nanj pritiska celotna družba. Vedno je na poti in premalo naredi. Močno je obremenjen z družino in šefom. Nekega jutra se zbudi in ugotovi nekaj groznega. Preobrazil se je v hrošča. Čuti nožice, oklep, obli trebuha in prepričan je, da sanja. A ko se prebudi iz sanj, vidi, da je res hrošč. Domači tega ne morejo dojeti. Dogajalni prostor je skrčen na Gregorjevo sobo. Skozi majhno okno vidi nebo, ki je zmeraj pusto, sivo in oblačno. Družina, v kateri ni ljubezni, se ga sramuje in ga hoče uničiti. Tak je zlasti oče, ki je tiran in ga lovi z metlo ter ga obmetava z jabolki. Mati ga sicer pomirja s svojim blagim glasom, je ljubeča, a ne zmore priti k njemu v sobo, ker se ji gnusi. Sestra je edina, ki mu prinaša hrano, toda sčasoma se tudi ona naveliča in ga vse redkeje obišče. Gregor je pred preobrazbo domov prinašal plačo, s katero se je družina preživljala. Sedaj tega ni več, zato družina začne oddajati sobe. Sestra bi se rada poročila, vendar se ne more zaradi izmečka v družini. Gregor spozna, da je vsem odveč in da je nezaželen. Pomisli na smrt, ki bi ga odrešila. Smrt postane rešitev za mater, očeta, sestro in tudi Gregorja. Gregor spozna, da se je iz takega življenja najbolje umakniti. Konec novele je zelo pretresljiv: Gregor umre, tako kot umrejo žuželke. Najde ga služkinja, pomete na smetišnico in odvrže ven. Gregor je pravzaprav naredil samomor. Po tem se vsi po dolgem času odpravijo na sprehod. Oče in mati opazujeta razposajeno hčer. Ker je mlada in lepa skleneta, da je godna za možitev. Zunanji dogajalni prostor se razširi in namesto dežja posije sonce. Preteklost je pozabljena, bistvena je samo prihodnost.

MODERNISTIČNA NOVELA: nima dramskih trikotnikov (vrh je preobrazba, ki pa je na začetku), novela ne odraža stvarnega sveta, ampak simbolično govori o človekovi duši, grotesknost (je mešanica humorističnega in grozljivega, takega kar nas navaja na tesnobo)

PROBLEM:

OZNAKA GREGORJA: je mladenič, ki trdo dela, da bi preživel družino. Ko se spremeni v hrošč je obsojen na samoto. Po srcu je zelo dober in skromen in družini ne zameri krutega ravnanja z njim. Je zelo ubogljiv in natančen. Nikomur noče biti v breme, zato tudi naredi samomor, da bi družini omogočil lepo življenje.

ODNOS DRUŽINE DO GREGORJA: Starši se ga po preobrazbi ustrašijo in se mu izogibajo. Za prehrano poskrbi sestra. Starši ga sicer še ljubijo kot sina. Na jezikovni ravni se sprememba v odnosu vidi po tem, koliko govorijo o njem. Kadar jih posluša sicer en spregovorijo niti besedice, ampak nasploh pa govorijo samo o Gregorju in njegovi novi hibi.

Srečko Kosovel: EKSTAZA SMRTI

Vse je ekstaza, ekstaza smrti!
Zlati stolpovi zapadne Evrope,
kupole bele — (vse je
ekstaza!)
vse tone v žgočem, rdečem
morju;
sonce zahaja in v njem se
opaja
tisočkrat mrtvi evropski
človek.
Vse je ekstaza, ekstaza smrti.

Lepa, o lepa bo smrt Evrope;
kakor razkošna kraljica v zlatu
legla bo v krsto temnih stoletj,
tiho bo umrla, kot bi zaprla
stara kraljica zlate oči.
Vse je ekstaza, ekstaza smrti.

A, iz oblaka večernega
(zadnjega
sla, ki oznanja Evropi še luč!)
lije kri v moje trudno srce,
joj, in vode ni več v Evropi
in mi ljudje pijemo kri,
kri iz večernih sladkih oblakov.
Vse je ekstaza, ekstaza smrti.

Komaj rojén, že goriš v ognju
večera,
vsa morja so rdeča, vsa morja
polna krvi, vsa jezera, in vode
ni;
vode ni, da bi pral svojo krivdo,
da bi opral svoje srce ta
človek,
vode ni, da pogasil bi z njo
žejo po tihi, zeleni jutranji
prirodi.

In vse je večer in jutra ne bo,

dokler ne umremo, ki nosimo
krivdo umiranja, dokler ne
umremo poslednji...

Joj, v to pokrajino, še v to
zeleno,
rosno zeleno pokrajino, še v to,
sonce večerno, boš zasijalo
s pekočimi žarki? Še v to?

Morje preplavlja zelene
poljane,
morje večerne žgoče krvi,
in rešitve ni in ni,
dokler ne padeva jaz in ti,
dokler ne pademo jaz in vsi,
dokler ne umremo pod težo
krvi.

Z zlatimi žarki sijalo bo sonce
na nas, evropske mrličje.

Srečko Kosovel: EKSTAZA SMRTI

VSEBINA:

Pesem prikazuje smrt Zahodne Evrope. Razpoloženje v pesmi je pesimistično, grozljivo in se stopnjuje. Prikazana je skrajna stiska bivanja. Tisočkrat mrtvi evropski človek je človek s krivdo, nemoralen človek. Pripada evropski družbi v začetku 20. stoletja, je predstavnik zahodnoevropskega krivičnega kapitalističnega družbenega reda. Njegov propad je neizogiben. Šele iz razvalin propada se bo lahko rodil etično čist človek. Pesem je en sam krik po rešitvi.

EKSPRESIONISTIČNA BALADA: balada po vzdušju (od zgodbe ostanejo le koščki)

TEMA: je občutje kaosa, katastrofe, smrti cele civilizacije

IDEJA: krivična evropska civilizacija mora propasti, da se bo lahko rodil nov etičen svet

MOTIVI:

- *smrt kraljice (Evrope)
- *motivi krvi (pomanjkanje vode)
- *motiv smrti
- *motiv krivde (1.sv.vojne, zanemarjanje človeške duše)
- *motiv sonca

EKSPRESIONISTIČNI SLOG:

- *vzkliki (ah, joj,..)
- *barvne metafora (zlato, žgoča, bela,..)
- *veliko pridevnikov
- *primera/komparacija
- *stopnjevanje, ponavljanje, pretvarjanje
- *pretrgan slog (...)
- *klicaj (čustvo)

Slavko Grum: DOGODEK V MESTU GOGI

V drami gre za pripoved o ljudeh, ki trpijo zaradi neizživetosti (Freud - psihoanaliza - vsi problemi in težave, predvsem psihične, tudi po Freudovem mnenju izvirajo iz spolne neizživetosti in so tako razlog depresije, notranjih stisk, čustvenih težav, včasih pa se notranja stiska odraža tudi na telesnih obolenjih). Gre za simultano dramo (več prizorišč hkrati, vidimo v vsa stanovanja, k vsem igralcem in vsi nekaj počnejo). Tisti, ki ima besedo, izstopa v odrski postavitvi tako, da je osvetljen z reflektorjem.

Mestna hiša je postavljena brez čelne stene, tako da lahko vidimo v več prostorov hkrati; opazujemo lahko več igralcev, naša koncentracija je motena, gledalec se, glede na svoje interese, odloča, kaj bo opazoval. Torej gledalci gledajo in vidijo različne stvari - individualizacija. Grumova drama je torej simultana drama, umetnik nam kaže življenje v izmišljenem mestu Gogi, kjer žive ljudje, ki so na meji med zdravim in patološkim. Izhaja iz dejstva, da je človek odvisen od svoje podzavesti, skritih želja, ki usmerjajo njegovo življenje. Človek z razumom ne more obvladati podzavesti.

Dogodek v mestu Gogi (uprizorjen in napisan 1930) pomeni najboljšo dramo po Cankarju. Kot že rečeno gre za delno patološke osebnosti, za komplekse, spolne neizživetosti, za nasilje, ki človeka, ko odraste, zavrejo in mu ne dovolijo, da bi se razmahnil.

Patološke osebnosti so porinjene v dolgočasno, monotono življenje in čakanje, bolešno pričakovanje kakršnegakoli dogodka, ki bi porušil monotonijo. So neaktivne osebe, ki si samo togo želijo spremembe.

Sestri Tabula in Afra imata v drami središčno pozicijo, saj komentirata vsak dogodek v mestu. To sta zlobni opravljivki, ki ju je erotična neizživetost pahnila v to stanje in sedaj nekako uživata v sovraštvu do drugih. Afra je sicer imela zaročenca, a ta jo je prevaral z Elzo, kasneje pa napravil samomor. Še prej pa je Afri izkričal v obraz, da je nikoli ni ljubil in da se je z njo zaročil le zaradi denarja. Elza pa je rodila njegovega otroka, a ker se je nezakonskega materinstva bala, se je hotela otroka znebiti. Novorojenčka je odnesla na polje in ga izpostavila vetru, a ga je Afra rešila. Otroku je zaradi prehlada dolgo "teklo" iz hrbta in ostala mu je grba. Gre za grbavega Teobalda, ki je obremenjen z bolešno ambicijo, da bi se rad uveljavil kot igralec, zato vztrajno ponavlja odlomke Ibsenove drame Strahovi (po tej drami se je Grum verjetno tudi zgledoval, saj so podobnosti velike - junaki, vzdušje). Teobald ne ve, da je Elza njegova mati, kajti Afra ji ne dovoli, da bi mu to povedala in jo straši, da jo bo preklel, ko bo izvedel, da je ona kriva njegove telesne pohabljenosti. Elza bi rada umrla a ji Afra tega ne dovoli, saj se boji, da bi Elza odšla k svojemu ljubimcu na oni svet. Zato ji vztrajno prinaša hrano on jo sili jesti. Grozi ji, da bo njen mladostni zločin razodela, če je ne bo ubogala.

Tukaj je še Gapid z lutko, ki jo lepo oblači in je vanjo zaljubljen (ta lutka je človeške velikosti). Glavna oseba je Hana, ki je drugačna od drugih. V mladosti je doživela spolno nasilje, posilil jo je Prelih.

Pred njim je zbežala v tujino in se čez čas vrnila. Po njeni vrnitvi je Prelih mislil, da ima pravico do nje, do njene ljubezni in jo je spet zasledoval. Hana pa je pred njim bežala. Nekoč jo je ujel samo v sobi in jo je hotel omamiti z besedami, da ženska prvega nikoli ne pozabi. Te besede jo nekako ohromijo, paralizirajo, a vseeno zbere vse moči in udari Preliha s svečnikom po glavi. Pri tem misli, da ga je ubila. Na pomoč pokliče Klikota, za katerega ve, da je zaljubljen vanjo, a ta se Haninega dejanje ustraši. Obljubi mu svoje telo, kar pa Klikota odbije, saj goji do nje predvsem duhovno ljubezen. Je v prvi vrsti pesnik, ki lepo igra na flavto in mu telesna ljubezen pomeni neko grobo uničenje romantičnega čustva, zdi se mu skrajno ogabna. Tako Hani pomaga služkinja in skupno z vlečeta Preliha na cesto. Kasneje izvemo, da Prelih ni mrtev, torej da ga ni ubila. Prelih hodi po mestu z obvezano glavo in se ničesar ne spominja. Izkaže se, da se ga je Hana vendarle osvobodila. Tako si lahko razlagamo njene besede ob koncu drame: "Naj živi, naj živi, samo da je mrtev." Tako je Hana edina oseba, ki se reši te malomeščanske, bolne, zatohle sredine. Gogo preraste s svojo lastno močjo, skrivnostjo, ki je drugi niso zmožni. Izvemo, da mesto tudi zapusti.

ZNAČILNOSTI EKSPRESIONIZMA V DRAMI:

- *deformirana/popačena podoba mesta
- *popačena podoba prebivalcev
- *značilen ekstatičen, vzhičen, nerealen govor, ki je velikokrat prekinjen (raztrgan govor s pomišljaji, z likicaji vzklične povedi)
- *kontrasti

ZNAČILNOSTI MODERNIZMA V DRAMI:

- *obširne didaskalije, ki omogočajo večje posege glasbe, plesa, pantomime in scenskih umetnosti na odru. Govora je manj.
- *simultano dogajanje: SOČASNO, v vseh sobah se nekaj dogaja
- *gledalec pozna samo koščke posameznih zgodb, ki so zmontirani v novo celoto
- *nova zgradba drame je krožna zgradba, kjer se dogajanje vrne na svoj začetek. Dramski konflikt se ne razreši ampak se ponavlja

OZNAKA OSEB:

- **HANA** hči bogatega trgovca in glavna oseba v drami. Prikazana je kot najbolj človeška izmed vseh prebivalcev Goge, saj nima nikakršnih nenormalnih hib ali česarkoli, kar bi na bralca učinkovalo groteskno. Izpostaviti velja le njeno grozovito izkušnjo iz mladosti - posilstvo, za katero pa ni kriva sama, torej ji ne gre očitati kot napako. Tega bremena se želi razbremeniti, saj verjame, da je spolnost lahko vseeno lepa. Odloči se za odhod iz mesta, proč od grozovitosti in dolgočasje. Njeno vrnitev bralec lahko razume kot dokončno soočenje z otroško zaznamovanostjo, saj ji po vsej verjetnosti nobena oddaljenost ali noben beg ni pomagal, da bi ubežala spominom. Njeno trpljenje je psihološko popolnoma prepričljivo, posledično pa tudi njeno ravnanje. Sicer si je težko predstavljati, kaj je

Hana doživljala in kaj je čutila, a se njeno ravnanje zdi popolnoma logično in prepričljivo. Z literarnega vidika je njeno trpljenje malce površno dodelano, saj se opazi rahel upor in dvom, ki ga je moč čutiti, ko Hana komunicira s Prelihom.

- **PRELIH** služabnik, hlapec deluje bolj groteskno, kot pa da bi vzbujal sočutje. V resnici pa Prelih ni nikakršen kriminallec, ampak le klavrna in nemočna oseba. Je predvsem zahrbtnen, preračunljiv, izkoriščevalski in osladno prijazen. Vendar se Prelih šele v odnosu s Hano pokaže v pravi podobi. Drugače je navaden hlapec, ki ubogljivo izpolnjuje zadane ukaze - kadar pa je sam s Hano, se prelevi v nenasitnega in izkoriščevalskega pohotneža, ki želi samo potešiti svoje nagonsko primitivne spolne potrebe. Hana vidi Preliha kot močnega, groznega in skoraj demonskega, iz česar izvira tudi njen strah.
- **TGOVEC VAJDA, HANIN OČE** - hči ga zelo ceni in spoštuje ter se mu želi prikazati v najboljši možni luči. Vse kaže na to, da je to njena glavna vrednota.
- **PESNIK KLIKOT** ki je zaljubljen v Hano. Svoj prosti čas namenja pisanju in igranju na flavto. Klikot je nesrečen in preplašen človek, ki živi nad vsemi. Zanj obstaja samo poezija in pisanje pisem, ki pa ji nikoli ne odpošlje.
- **TARBULA IN AFRA** - mestni opravljivki, ki imata pod nadzorom vse dogodke v mestu
- **JUTA** - služkinja trgovca Vajde
- **KLEF** - izprijen čudak, ki v gozdu zapeljuje mlado dekle, pedofil, šepavec
- **GAPIT** - paranoičen norec, ki mu družbo dela le njegova kavčukasta lutka
- **TEOBALT** - grbavec, obseden z gledališko igro
- **GOSPA PRESTOPIL** - stara žena, ki dela Teobaldu družbo in z njim igra
- **TEREZA** - pomočnica v Hanini hiši

PRESTAVI DOGAJANJE IN RAZLOŽI KONEC DRAME

Ivan Pregelj: MATKOVA TINA

OBNOVA:

Novela je presenetljivo pretresljiva, če upoštevamo njeno kratkost. Pisatelj nam pripoveduje, kako skupine ljudi romajo proti Gorici, kjer naj bi usmrtili upornike. To se je odvijalo leta 1714 v aprilu. Med romarji pa sta bila tudi Matko in njegova hčer Tina, ki je bila noseča. Otrokov oče je bil Janez Gradnik, ki je bil upornik. Pisatelj nam razkrije Matka kot primitivnega pijančka, ki venomer zaostaja za skupino in se tolaži z vinom, njegova hči pa še zadnjič želi videti Gradnika, preden ga usmrtijo. Zanimiv je pogovor med Matkom in soromarjem, ko izvemo, da Matko krivi uporniškega Gradnika za hčerine težave. Napetost se začne stopnjevati, ko Tino dobi popadke. Bila je še na poti in šele v sedmem mesecu nosečnosti, poleg vsega pa se je še bala, da ne bi zamudila obsodbe. Legla je, da bi si malo odpočila in se zatekla k molitvi za svojega še nerojenega otroka. Njene molitve so bile uslišane, ko se je z neba prikazala „Gospa nebes``, ki ji je rešila otroka, tako da je otroka predala Ročinjskim ženam, Tino pa vzela s seboj v nebesa. Konec pa je rahlo grotesken, saj se Matek vrača mimo vasi, kjer je umrla Tina, a je zaradi opitosti ne najde. Vseskozi pa si prepeva: „Vsem galjotom vile v vamp!``

NOVELA: Spada med srednje dolge pripovedi, krajše od romana in daljše od črtice, slike, obraza ipd. V novelah je pozornost usmerjena na ozek izsek ali odločilni dogodek v življenju osrednje književne osebe (lahko tudi dveh, redkeje treh). Pripovedovanje je dramatično napeto in dopušča preobrat. Konci so nepredvidljivi. Poleg novel, ki spadajo v kratko pripovedno prozo, so pogosto tudi daljše, ki se približujejo srednje dolgim pripovedim.

EKSPRESIONISTIČNE ZNAČILNOSTI:

- *kontrasti
- *grotesknost
- *vzdušje
- *stvarnost je deformirana
- *vizija (videnja, nerealnost - privid Marije)

**VZROK NJENEGA ODHODA, RAZLOŽI NJENO VIDENJE MARIJE IN POMEN
TEGA VIDENJA.**

LITERARNOTEORETIČNA VPRAŠANJA

ZNAČILNOSTI

EPIKE: (pripovedništvo) je velika skupina besedil, katerih avtorji so pripovedniki oz. epiki.

Beseda epika izvira iz grške besede επος epos, kar pomeni »beseda« ali »pripoved«. Epiki lahko pripovedujejo o osebnih doživetjih, o tujih resničnih dogodkih ali o izmišljenih zgodbah. V vsakem primeru pa gre za dogodke iz zunanjega sveta, čeprav so osebni, jih avtor posploši ali objektivira.

Epika je ena izmed literarnih vrst, ki temelji na pripovedovanju dogodkov, opisovanju oseb, krajev in časa. Epsko besedilo govori pripovedovalec, ki se izraža v tretji osebi, v moderni literaturi v prvi osebi, skoraj nikoli pa v 2. opisuje v pretekliku.

Slog, v katerem epik pripoveduje, je epski slog. Ta ima velike možnosti (epska širina). Epika ne ovira niti različnosti kraja in časa, dogajanje kaže v razvoju, popisuje okolje, kjer se dejanje odigrava, posega v globino človekove duše in tolmači duševno življenje svojih junakov. Lahko pa pove tudi lastno sodbo o osebah in dogodkih in sme celo spreminjati zgodovinska dejstva.

Epske oblike:

Obseg epskih del je zelo različen: imamo lahko prav kratke epske pesmi in povestice, pa tudi zelo obsežne epe in več knjig obsegajoče romance. Vrste pripovednih besedil so:

- Bajka ali mit
- Balada
- Basen ali fabula
- Ep
- Legenda
- Pravljica
- Prilika ali parabola
- Pripovedka
- Pripovedna pesem
- Poetična povest
- Povest
- Romanca

LIRIKA: (pesništvo) je velika skupina besedil, v kateri so besedila pisana v posebni obliki, v verzih oz. posebnih ritmičnih enotah. Tisti, ki se izpoveduje je t. i. pesniški ali lirski subjekt. Po navadi je to pesnik sam.

Pesem, v kateri pesnik izpoveduje svoja čustva in misli ali čustva in misli drugih ljudi, posameznikov ali celih skupin, je lirski pesem in tako pesništvo se imenuje lirika. Pri Grkih so besedilo in napev te vrste pesmi spremljali z brenkanjem na liro (gr., lyra), preprosto glasbilo s strunami, in od tod tudi ime. Vse do danes je lirski pesem tesno povezana z napevom še posebno to velja za lirsko ljudsko pesem, saj se je ta največ ohranjela s petjem. Pevni značaj lirskih pesmi se kaže zlasti v enako zgrajenih kiticah z enotnim ritmom in istimi refreni, dostikrat tudi s stalnim refrenom.

Lirika je med vsemi leposlovnimi vrstami najbolj osebna ali subjektivna. Ne razodeva pa samo pesnikovega osebnega doživljanja. Lirski mora dati lastnim čustvom tako splošen značaj, da v njih vsakdo z občudovanjem spozna samega sebe. Če lirika izraža prvenstveno čustva (veselje, žalost, hrepenenje, razočaranje, upanje, obup, ljubezen, sovraštvo) je neposredna, čustvena ali emocionalna (iz fr. émotion - čustvena razgibanost); če pa izraža predvsem misli, pa je posredna, miselna ali refleksivna lirika. Slog, ki v njem pesnik izpoveduje, je lirski slog.

Lirske pesmi po osnovi

Po osnovi so lirske pesmi neomejene; lahko izpovedujejo domovinska čustva, ljubezenska, nabožna, lahko pa so zbadljive, lahko govore o družbenih odnosih ali so zajeta iz otroškega življenja itd. Obstaja več vrst pesniških osnov, te so:

- Domovinske pesmi, (Domovinske ali patriotske pesmi)
- Ljubezenske pesmi, (Ljubezenske ali erotične pesmi)
- Obredne pesmi, (Obredne, nabožne ali religiozne pesmi)
- Zbadljive pesmi, (Zbadljive ali satirične pesmi)
- Družbene pesmi, (Pesmi, ki opevajo družbene odnose ali socialne pesmi)
- Otroške pesmi

Lirske pesmi po obliki

Po obliki se lirske pesmi delijo na:

- Lirske pesmi s svobodno pesniško obliko

Svobodno pesniško obliko imajo vse ljudske lirske pesmi pa tudi večina umetnih. imenujejo se pesmi v ožjem pomenu besede. Po obsegu so navadno kratke ali vsaj ne preobsežne. Največkrat so zložene v preprostih kiticah z rimami in mnoge med njimi so pripravne za petje.

- Lirske pesmi s stalno pesniško obliko

Lirsko umetno pesništvo je razvilo tudi številne stalne oblike. V našo literaturo so zlasti prodrli vplivi iz antične klasike, številne romanske oblike in nekatere orientalske vrste.

DRAMATIKA: je samostojna literarna zvrst, ki se od drugih (lirike in epike) loči po tem, da ne vsebuje notranjih doživetij junakov (čustev, razmišljanj, doživljanje dogodkov, ipd.) in ne vsebuje opisa kraja in časa dogajanja, ampak je omejena samo na samogovor (monolog), dvogovor (dialog) ali mnogogovor (polilog). Torej je ves tekst dramatike napisan v premem govoru posameznih oseb. Pisatelj lahko tekstu doda le odrske pripombe (didaskalije), zato da na kratko nakaže videz oseb, prostor, čas, premike na odru ipd., ostalo pa si mora bralec predstavljati sam na podlagi dvogovorov med osebami.

Splošno o dramatiki:

Beseda dramatika je grškega izvora in sicer izhaja iz glagola drao, ki pomeni delujem in je iz njega izpeljana tudi beseda dráma, ki pomeni določeno vrsto dramskega dela. Pisatelj, ki piše dramska dela, se imenuje dramatik ali dramatičarka.

Drame so večinoma razdeljene na dejanja, ta pa so sestavljena iz prizorov ali nastopov. Kratke igre so po navadi enodejanke, daljše pa imajo poljubno število dejanj (najbolj pogoste tridejanke in petdejanke). Drame lahko imajo pred prvim dejanjem prolog (predgovor; uvodni prizor), po zadnjem dejanju pa lahko sledi še epilog (zaključna beseda).

IMPRESIONIZEM:

Impresionizem je umetniška smer, ki se je pojavila v evropski umetnosti v drugi polovici 19. stoletja. Nastala je predvsem kot posledica potrebe po pomirjenju strastnosti in pretiravanj romantike ter njene pogoste izumetničenosti in patetičnosti.

Nekateri literarni zgodovinarji prištevajo k novi romantiki kot tretjo smer impresionizem (lat. impressio; vtis). Kljub temu je impresionizem slog, ki ga ne uporabljajo samo novoromantični avtorji (Baudelaire, Verlaine, Maeterlinck, Schnitzler, Altenberg, Dehmel in drugi), ampak sočasno tudi nekateri evropski realisti in naturalisti (Edmond in Jules Goncourt, Holz, Čehov). Slog impresionizma želi čimbolj neposredno posredovati čutne vtise, predstave, razpoloženja, slučajne in bežne čustvene vzgibe in enkratna čustvena stanja hkrati pa istočasno zanemarija sklenjen in dosleden opis zunanjega dogajanja. Zaradi njegove splošne razširjenosti v času fin de siècle (fr. konec stoletja; sinonim za dekadenco, pa tudi za celotno obdobje naturalizma in nove romantike) je mogoče videti v slogu impresionizma prehod med obema književnima smerema.

SVOBODNI VERZ: ni vezan na neko vnaprej določeno metrično shemo, ampak svobodno razvršča naglašene zloge. Število zlogov v posameznih verzih je različno.

DRUŽBENA SATIRA: kritika družbe, mi/pisatelj kritizira družbo

SATIRA: je literarno delo, ki s posmehom napada socialno in moralno škodljive ideje, osebe, da bi jih razvrednotilo.

ČRTICA: je najkrajša zvrst brez zaokrožene zgodbe. V središču je dogodek, pripetljaj (poudarek na razpoloženju). V njej ne nastopa veliko oseb, ponavadi 1 sama.

MODERNISTIČNA NOVELA: novela, ki nima dramskih trikotnikov (vrh je preobrazba, ki pa je na začetku), novela ne odraža stvarnega sveta, ampak simbolično govori o človekovi duši, grotesknost (je mešanica humorističnega in grozljivega, takega kar nas navaja na tesnobo)

MODERNISTINČNA DRAMA: je dramska zvrst, za katero so značilni: drobljenje zgodbe, časa in prostora, diskontinuiteta dogajanja, banaliziranje konfliktov in cefranje idej, več stranskih, tudi negovorečih likov, ki izgubljajo identiteto in postajajo orodja-lutke v rokah iracionalnih sil. Govor plitvi v manj pomembno

KROŽNA DRAMATURGIJA:

EKSPRESIONISTIČNA BALADA:

KONSTRUKTIVIZEM: